

V. Moduł: *Wykorzystanie wyników monitorowania z uwzględnieniem specyfiki II, III i IV etapu nauczania*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- Monitorowanie jest, z punktu widzenia nauczyciela przedmiotu, procesem zbierania informacji dotyczących jego działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.
- Zasadniczym celem tak rozumianego monitorowania jest modyfikowanie działań nauczyciela, jeżeli taką potrzebę wskazują wyniki monitorowania.
- **Błędy popełnione w monitorowaniu efektów kształcenia**, najpierw na poziomie nauczyciela, później szkoły (nadzoru dyrektora) mogą być nieodwracalne i skutkować negatywnym wynikiem egzaminów zewnętrznych.
- Każdy znacząco niższy od oczekiwanego przez nas wynik egzaminów zewnętrznych będzie dowodem na popełnienie błędów: w planowaniu pracy, nauczaniu, wykorzystywanych metodach, kontrolowaniu wyników nauczania, monitorowaniu procesu dydaktycznego i w nadzorze kierownictwa szkoły.

prof. Zofia Krygowska, dydaktyk matematyki o wykorzystywaniu błędów (1987)

- *Profilaktyka dydaktyczna, na którą składa się przewidywanie możliwych nieporozumień i zapobieganie im wiąże się głęboko z rozsądnym, dydaktycznym wykorzystaniem błędów. „Errando discimus”. Jeżeli nieporozumienie uzewnętrznia się dostatecznie wcześnie w postaci błędu, to jest to „błogostawiony błąd”, który można i trzeba wykorzystać dla postępu.*
- Słowa „dostatecznie wcześnie” zawierają to, co stanowi kluczową rolę monitorowania. Monitorowanie jest po to, aby dostatecznie wcześnie ujawnić nieprawidłowości i niezwłocznie przystąpić do ich naprawienia.

Wykorzystanie wyników monitorowania w pracy nauczyciela

1. Wykorzystanie wyników monitorowania doraźnego. Jeżeli nauczyciel w realizacji konkretnych działań dostrzega występujący problem, np. negatywny wynik sprawdzianu, zdecydowanie gorszy w porównaniu z poprzednimi wynikami, niezwłocznie podejmuje określone działania (ustala przyczyny niepowodzeń uczniów, ocenia dobór narzędzi itp.). Szybkiej i adekwatnej reakcji wymaga każde duże odchylenie od średniej dla danego procesu czy zjawiska.

- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu półrocznym.** Po dokonanych monitorowaniu w cyklu półrocznym (semestralnym) nauczyciel powinien dokonać ewentualnych zmian wynikających z efektów monitorowania. Zakres wprowadzonych zmian dotyczyć może działań możliwych do realizacji w drugim semestrze roku szkolnego. Przykładem mogą być niepokojące wyniki klasyfikacji bądź słaby wynik próbnego sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego. W tym drugim przypadku: jeżeli już od stycznia podejmiemy działania mające na celu wyrównanie braków, coś jeszcze można osiągnąć.

- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu rocznym:** Wyniki monitorowania dokonanego w cyklu rocznym powinny zostać wykorzystane w cyklu kształcenia. Monitorując realizację podstawy programowej na koniec roku szkolnego, ustalimy zakres zmian dotyczących zadań koniecznych do zrealizowania w cyklu kształcenia,
- **Wykorzystanie wyników monitorowania dokonanego w cyklu kształcenia:** Jeżeli w wyniku monitorowania na koniec cyklu kształcenia stwierdzimy występowanie zjawisk negatywnych świadczy to o popełnionych błędach w realizacji podstawy programowej i jednocześnie o błędach dotyczących monitorowania jej realizacji. Natomiast uzyskana w ten sposób wiedza możliwa będzie do wykorzystania dopiero dla kolejnej grupy uczniów w kolejnym cyklu edukacyjnym.

Sposoby uporządkowania i odwzorowania danych zgromadzonych w procesie monitorowania realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego:

- **dane uzyskane z wywiadów** egzemplifikuje się zazwyczaj w formie zestawień ilościowych lub cytatów, np. na temat trudności i sukcesów związanych z realizacją podstawy programowej,
- **wyniki obserwacji** przedstawiane są formie opisów, np. zdarzeń, osób, miejsc, działań bądź zestawień ilościowych i cytatów; mogą to być opisy działań uczniów i nauczycieli w zakresie kształcenia kompetencji kluczowych oraz realizacji tak zwanych zadań ogólnych szkoły,

- **wyniki ankiet** odwzorowuje się najczęściej w formie tabel, zestawień ilościowych, proporcji, wykresów czy cytatów; mogą to być np. wykresy na temat stopnia realizacji treści określonych w podstawie programowej poszczególnych zajęć edukacyjnych,
- **wyniki analiz dokumentów** to np.: streszczenia dokumentów, ich omówienia, fragmenty dokumentów, wypisy z dokumentów lub ich fotografie, jak również zestawienia sporządzone na podstawie dokumentów; mogą to być zestawienia godzin poszczególnych zajęć edukacyjnych zrealizowanych w cyklu półrocznym, rocznym czy w cyklu kształcenia, omówienia sposobów realizacji podstawy programowej zawartych w nauczycielskich planach edukacyjnych.

Formy syntezy danych uzyskanych w procesie monitorowania

- **dowody** – dane, informacje, wiedza zgromadzone w procesie monitorowania realizacji podstawy programowej,
- **konkluzje** – synteza uzyskanych danych, informacji, uogólnienia dotyczące znaczenia zebranych dowodów poprzez proces ich redukcji, reprezentacji i weryfikacji,
- **sądy** – połączenie konkluzji z wartościami, np.: szkoła efektywnie realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego,
- **rekomendacje** – praktyczne wskazówki, sugerowane kierunki przyszłych działań, zmian w szkolnym systemie kształcenia lub w organizacji pracy szkoły – odpowiedź na pytanie: *co robić dalej, aby było lepiej?*.

Schemat wykorzystania wyników monitorowania

1. Poprawne monitorowanie danego obszaru.
2. Szybka reakcja na nieprawidłowości (wykorzystanie wyników monitorowania).
3. Poprawa jakości.

Proces monitorowania wpisać można w cykl Deminga

- Zaplanuj- zaplanowanie ewaluacji
- Wykonaj- zbieranie danych
- Sprawdź-zbieranie danych, analiza danych i raportowanie
- Działaj (zmieniaj)- Wykorzystanie wyników ewaluacji

Wykorzystanie informacji uzyskanych w trakcie monitorowania do projektowania zmian.

- *Od mierzenia temperatury jeszcze nikomu nie spadła gorączka* podobnie dzieje się w praktyce szkolnej – od prowadzenia badań, monitorowania czy nawet ewaluacji nic się w szkole nie zmieni, jeżeli nie zostaną na podstawie uzyskanych wyników czy też informacji wdrożone zmiany. **Pytania:**
- **Czego nie należy zmieniać?** Co jest dobrą, sprawdzoną praktyką? Na czym można oprzeć dalsze działania?
- **Co trzeba naprawić?** Jakie działania należy podjąć bezzwłocznie, natychmiast?
- **Co trzeba doskonalić?** Które z naszych działań wymagają jedynie korekt, zmian, takich, które podniosą ich efektywność, a ich wdrażanie może być rozłożone w czasie?

Projektowanie zmian w pracy nauczyciela

- Obszary do zmian : planowanie pracy dydaktycznej, przebieg procesu dydaktycznego i sprawdzanie postępów ucznia.

Obszar: planowanie pracy dydaktycznej

- Może program, który realizujemy, nie całkiem spełnił nasze oczekiwania, może warto zastanowić się nad jego modyfikacją?
- Refleksyjna analiza planu pracy dydaktycznej. Jeżeli np. Wyniki uzyskane w rezultacie oceniania wewnątrzszkolnego są dla nas niezadowolające, to warto przyjrzeć się zarówno rozłożeniu w czasie tematów lekcyjnych, jak również treściom zaplanowanym do realizacji, zwracając szczególną uwagę na treści spoza podstawy programowej wprowadzone przez autorów programu. Czy na pewno są odpowiednie dla zespołu klasowego, z którym pracujemy?

Obszar: Przebieg pracy dydaktycznej

- Najczęściej powodem do refleksji są informacje uzyskane w wyniku obserwacji oceniania wewnątrzszkolnego. Jeżeli wyniki uzyskane przez uczniów nie są dla nauczyciela zadawalające, powinny się pojawić pytania, a potem propozycje zmian.
- Trzeba zastanowić się, jak wyglądała praca na lekcjach, na których były kształcone sprawdzane umiejętności.
  1. Czy zastosowane metody nauczania były adekwatne do celów lekcji?
  2. Czy okazały się skuteczne? Jeżeli nie, to jak zwiększyć skuteczność oddziaływania?

- Kolejny element- to refleksja nad zadaniami i ćwiczeniami utrwalającymi kształcone umiejętności; Może wymagają zmiany?
  1. Jakie ćwiczenia i zadania utrwalające do tej pory stosowaliśmy?
  2. Czy nauczyciel miał świadomość, jakie umiejętności utrwała, czy były to po prostu kolejne zadania i ćwiczenia z zeszytu ćwiczeń lub zbioru zadań?
  3. Czy ćwiczenia i zadania były różnicowane, dostosowane do możliwości uczniów?

- Podobne refleksje powinien wywołać problem pracy domowej i jej spójności z przebiegiem lekcji:
  1. Jaki był rodzaj i zakres pracy domowej?
  2. Czy była wykorzystywana do ćwiczenia tych umiejętności, z którymi uczniowie mają problemy?
  3. Czy uczniowie odrabiali zadania domowe?
  4. Czy praca domowa była sprawdzana i omawiana?

- Kolejny bardzo ważny element to problem współpracy z innymi nauczycielami uczącymi w danym zespole klasowym i nieustający w szkołach kłopot z korelacją.
- Jeżeli w kształceniu przedmiotowym pojawiają się takie umiejętności, które mogą wystąpić na innych przedmiotach, to może warto taką szansę wykorzystać, wprowadzając podobne rozwiązania metodyczne.
- W ramach współpracy nauczycieli warto też zwrócić uwagę na problem, kiedy w nauczaniu przedmiotowym wymagamy od uczniów umiejętności nabytych na innych lekcjach, a... uczniowie jeszcze ich nie opanowali. Takie kłopoty miewają nauczyciele biologii i chemii, fizyki i matematyki czy też na niższych szczeblach edukacji – w zakresie gramatyki nauczyciele języków obcych i języka polskiego.

Obszar: Sprawdzanie postępów uczniów

- Analizę możliwości wdrażania zmian oceniania należy rozpocząć od refleksji nad zasadami WSO oraz nad wymaganiami edukacyjnymi. Czy zostały dostosowane do zmian w podstawie programowej? Czy w pracy nad wymaganiami edukacyjnymi zwrócono uwagę na ocenianie tych umiejętności, które mogą wystąpić w kształceniu innych przedmiotów? Jak się mają do nich zasady oceniania przedmiotowego, czy są zbieżne?
- Kolejne refleksje powinna wywołać analiza zadań sprawdzających osiągnięcia uczniów. Czy były poprawnie skonstruowane? Czy były dostosowane do możliwości uczniów? Czy uczniowie zostali zapoznani z oczekiwaniami nauczyciela określonymi w wymaganiach?

- Kolejne pytanie dotyczy częstotliwości sprawdzania umiejętności wynikających z postawy programowej i ewentualnego rozważenia częstszego ich sprawdzania.
- Problemy związane z poprawnym konstruowaniem zadań sprawdzających. Takich, które uwzględniają umiejętności określone w wymaganiach ogólnych i treści z wymagań szczegółowych. Jeżeli taki problem zostanie w szkole zidentyfikowany, to może warto zająć się nim i objąć nauczycieli wspomaganiami w zakresie konstruowania zadań.

Projektowanie zmian w pracy dyrektora szkoły

- Kolejna perspektywa wykorzystania informacji wynikających z monitorowania to punkt widzenia dyrektora szkoły, postrzegającego szkołę jako organizację – Projektowanie zmian w organizacji pracy szkoły.
- Kolejny obszar, który daje duże możliwości wprowadzenia zmian, to doskonalenie nauczycieli – zarówno wewnętrzne w ramach wspomagania, jak i udział nauczycieli w doskonaleniu zewnętrznym. To także wdrożenie w szkole rozwiązań systemowych, które pozwolą na efektywny transfer wiedzy i umiejętności nauczycieli do praktyki szkolnej.

Wspomaganie – zadanie dyrektora wynikające z nadzoru pedagogicznego

Planowe wspomaganie nauczycieli może być zaprojektowane na bazie diagnozy ich potrzeb w zakresie realizacji podstawy programowej. Cykl:

- **Diagnoza potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia procesu realizacji podstawy programowej**
- **Wyodrębnienie obszarów wymagających wsparcia**
- **Zaprojektowanie wspomagania nauczycieli**

- Przykład
- W wyniku diagnozy potrzeb nauczycieli w zakresie wdrażania i realizacji podstawy programowej stwierdzono, że większość nauczycieli ma problemy z konstruowaniem zadań sprawdzających umiejętności określone w wymaganiach ogólnych. Ponadto dwoje nauczycieli stażystów zgłosiło problem z konstruowaniem planu pracy dydaktycznej, a szczególnie – z operacjonalizacją celów. Na podstawie diagnozy dyrektor szkoły zaplanował szkolenie rady pedagogicznej *Konstruowanie zadań sprawdzających osiągnięcia w zakresie podstawy programowej*. W ramach wewnętrznego doskonalenia zorganizował konsultacje dla nauczycieli stażystów z doradcą metodycznym.

Zaprojektowanie wspomaganie na podstawie informacji uzyskanych w wyniku monitorowania realizacji podstawy programowej

- Cykl:
- Analiza informacji uzyskanych w wyniku monitorowania podstawy programowej
- **Wyodrębnienie obszarów wymagających wsparcia**
- Zaprojektowanie wspomaganie nauczycieli. **Przykład:**
- Na podstawie analizy informacji uzyskanych w wyniku monitorowania dyrektor stwierdził, że znaczna część rady pedagogicznej ma problemy z rytmicznym kształceniem umiejętności opisanych w wymaganiach ogólnych. Stało się to podstawą do zaplanowania szkolenia rady pedagogicznej oraz w ramach wewnątrzszkolnego doskonalenia cyklu lekcji otwartych.

Zarządzanie szkołą a wykorzystanie wyników monitorowania

- Niezależnie od prezentowanego stylu przywództwa ważne jest, aby w tej sprawie dyrektor prezentował pełne przekonanie co do potrzeby i sensu realizowanych działań, a najlepiej entuzjazm. **Tylko ten, kto płonie, jest w stanie zapalać innych.**
- Dobre zarządzanie dyrektora szkoły polega na podziale kompetencji między współpracowników oraz na delegowaniu uprawnień.
- Dyrektor we współpracy z radą pedagogiczną powinien wypracować obowiązujący na terenie szkoły model, w którym określi się: kto co robi i za co odpowiada.

Skuteczne i dobre kierownictwo szkoły sprzyjające procesowi monitorowania

- Ma miejsce podział kompetencji i delegowanie uprawnień; członkowie zespołu funkcjonują równie dobrze samodzielnie, jak i w sytuacji „bliskiego nadzoru”.
- W bieżącym funkcjonowaniu dyrektor szkoły pełni funkcję straży pożarnej: działa rzadko i w „palących” sprawach.
- Podstawową działalnością dyrektora szkoły jest działalność planistyczna, perspektywiczna i menedżerska.
- Współpraca i współdziałanie nauczycieli świadczące o tym, że rada pedagogiczna stanowi spójny zespół działający na korzyść prawidłowej realizacji procesu monitorowania, a w szczególności sprzyjają wdrażaniu wniosków z monitorowania realizacji podstawy programowej.

- Przykładowy scenariusz szkolenia rady pedagogicznej, który może być wykorzystany w ramach wspomagania podczas pracy nad monitorowaniem realizacji podstawy programowej.

patrz załączniki

- Temat: Zasady konstruowania planów pracy dydaktycznej umożliwiających monitorowanie podstawy programowej.
- Czas trwania: 2 godziny.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

